

- забезпечення доступності кредиту для бізнесу; збереження цієї фінансової та фінансової стабільності;
- нейтралізація впливу негативних факторів на фінансову систему; запобігання прихованому впливу капіталу;
- обґрунтоване залучення та ефективне використання кредитних ресурсів;
- запобігання легалізації доходів, одержаних незаконним шляхом.

Відновлення України потребує відповідного рівня фінансової підтримки. Існує необхідність активізації глобальних фінансових зусиль для підвищення фінансової стабільності країни та розвитку інструментів державної фінансової політики з метою підвищення ефективності використання державних фінансових ресурсів, спрямованих на відновлення вітчизняної економіки[2]. Стратегічною метою у реалізації завдань з відновлення України є координація зусиль органів державної влади та міжнародних партнерів. Незважаючи на непередбачуваність, з якою стикається Україна, важливо розробити конструктивний фінансовий інструмент для забезпечення фінансової стійкості в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. *Проект Плану відновлення України: матеріали робочої групи «Функціонування фінансової системи, її реформування та розвиток».* Національна рада з відновлення України від наслідків війни. 2022. 380 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/functioning-of-the-financial-system.pdf>
2. Chugunov, I. & Makohon, V. & Markuts, Y. (2019). Budgetary policy of the emerging countries in conditions of institutional transformations. Problems and Perspectives in Management, 17(4). 252-261. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85077345096&origin=resultslist>

УДК 657.6

Петрик Олена Анатоліївна,
д.е.н., завідувач кафедри аудиту,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ДИДЖИТАЛ-ОБЛІКУ ТА АУДИТІ

Сучасні цифрові технології, штучний інтелект (ШІ) змінили світ та мають потужний незворотній вплив на всі сфери людської діяльності, у тому числі на бізнес і державні інституції. Процес управління вимагає якісної та своєчасної інформації, яка відповідним чином генерується системою бухгалтерського обліку та за потреби – підтверджується аудитором. Лише диджиталізація бухгалтерського обліку, застосування ШІ, хмарних обчислень, програмних роботів, обробки великих даних та інших сучасних технологічних рішень дозволяє вивести облік і аудит на новий рівень розвитку та забезпечити відповідність запитам різних груп користувачів. Такий підхід заощаджує час на

формування і опрацювання даних, зменшує трудомісткість облікового та аудиторських процесів, робить їх більш ефективними, автоматизує рутинні операції та вивільняє час фахівця для формування професійного судження, висококваліфікованої роботи. Все це є свідченням настання четвертої промислової революції.

Диджиталізація обліку та впровадження у його процес елементів ІІІ вимагає суттєвої трансформації та нових підходів у здійсненні бізнес-процесів підприємств, налагодження більш раціональних і універсальних комунікацій та інформаційних потоків, нових технологічних рішень, а відтак – додаткових витрат на відповідне обладнання, оновлення програмних продуктів та навчання персоналу. Осмислення вітчизняного та зарубіжного досвіду диджиталізації обліку дозволяє стверджувати про вплив його практики на теоретичні засади. Зокрема, можна виокремити притаманні саме диджитал-обліку характерні ознаки: оперативність та висока швидкість операцій, оптимальність, віртуальність, узгодженість, дистанційність, інноваційність, достатня надійність. Сучасний бухгалтер крім традиційних професійних знань предметної сфери повинен володіти знаннями та навичками роботи із прикладними програмними рішеннями, питаннями роботи із штучним інтелектом, опрацьовувати великі дані (Big Data), застосовувати методи бізнес-аналітики, дотримуватись принципів кібербезпеки, мати базові знаннями програмування, а також навички комунікації із іншими фахівцями.

На противагу позиції окремих експертів, які стверджують, що професія бухгалтера може зникнути під впливом ІІІ та процесів автоматизації, на нашу думку, вона знаходиться у постійному динамічному розвитку та має зазнати якісної трансформації й адаптації до цифрової економіки, позбутися рутинних операцій, а сам бухгалтер – розширити поле професійної діяльності вийшовши за межі обліку та оподаткування. Це підтверджується і результатами дослідження Future of Professionals Report від Thomson Reuters, яке проведене у серпні 2023 року [1]. У опитуванні «Майбутнє професіоналів» брало участь 1200 практиків із Великобританії, країн Північної та Південної Америки для оцінки можливих наслідків посилення запровадження ІІІ. Окрім певних застережень щодо скорочення кількості персоналу, більшість опитаних (66-67%) очікують позитивних змін, зростання операційної продуктивності та ефективності роботи, відкриття нових кар'єрних можливостей та видів і форм послуг, розвитку людського капіталу.

Провідні міжнародні та вітчизняні аудиторські компанії приділяють значну увагу застосуванню ІІІ на практиці, розуміючи, що нині це є однією з головних умов лідерства у професії. Підраховано, що технології, які базуються на штучному інтелекті забезпечать «додаткову глобальну економічну активність на рівні близько 13 трильйонів доларів в усьому світі до 2030 р., або приблизно на 16% більший сукупний ВВП у порівнянні із поточними показниками... Очікується, що до 2025 року 30% фінансових аудитів проводитиметься з використанням штучного інтелекту» [2]. Дослідження компанії Kreston Ukraine демонструє активне впровадження ІІІ аудиторськими фірмами великої четвірки: а) *Deloitte* володіє розробкою SONAR, яка дозволяє контролювати правильність

податкових розрахунків, зокрема ПДВ; програма Argus забезпечує автоматизоване складання звітів про ризики на основі врахування комплексу даних, їх аналізу, виявлення і оцінки відхилень, їх значущості, а GRAPA надає допомогу аудитору у формуванні стратегії перевірок та її реалізації; б) EY нині має функціонуючу програму «комп'ютерного зору», що дозволяє з найменшими затратами, швидко і якісно проводити інвентаризації; в) PwC використовує іншу програму штучного інтелекту – GL.ai, що уможливорює здійснення фактично суцільної перевірки даних, а не лише проведення аудиторської вибірки; г) KPMG має кілька власних розробок – KPMG Ignite призначена для аналізу та отримання інформації з лізингових та інвестиційних угод, а продукт Call Center Analytics Engine «використовує нейролінгвістичне програмування для розробки моделі прогнозування майбутніх подій і навіть перетворення викликів клієнтів в неструктурований текст, який потім упорядковується для визначення ключових слів, настроїв клієнтів і прогнозування майбутніх тенденцій» [2]. Такі розробки і їх впровадження є досить дорогавартісними проєктами, проте досить ефективними для прогресу діяльності аудиторської компанії.

Необхідно ретельно зважувати переваги та недоліки застосування ІІІ в аудиторській діяльності.

На нашу думку до основних беззаперечних переваг ІІІ слід віднести такі:

- ✓ уникнення виконання людьми рутинних операцій;
- ✓ можливість проведення безперервного аудиту;
- ✓ виконання більшої частини роботи віддалено, дистанційно і у стислі терміни;
- ✓ збільшення обсягу та складності даних, які охоплюються аудиторською перевіркою;
- ✓ підвищення якості та ефективності аудиторської роботи, зниження витрат часу та ресурсів;
- ✓ збільшення імовірності виявлення шахрайства й інших аномалій у фінансових звітах та у діяльності клієнтів;
- ✓ формування у професії нових компетентностей та кваліфікаційних вимог.

Негативні прояви застосування ІІІ характеризуються такими наслідками:

- ✓ відсутність у ІІІ загальної інтуїції та контекстуального розуміння проблеми для прийняття рішень;
- ✓ системні помилки програмування;
- ✓ скорочення персоналу через автоматизацію та роботизацію аудиторських процедур; існує небезпека технічної заміни людини на ІІІ замість застосування ІІІ для розширення професійних можливостей виконавця;
- ✓ зниження гонорарів аудиторів;
- ✓ імовірний негативний вплив на навколишнє середовище через великі обсяги споживання енергії;
- ✓ додаткові витрати компаній на навчання персоналу роботі із ІІІ;
- ✓ ризик кібер-атак та виведення з ладу ІІІ й інші.

Крім того, слід взяти до уваги ще один важливий аспект впровадження ІІІ в аудиті – це дотримання етичних норм. Зважаючи на значущість цього питання

АССА спільно із СА ANZ (Австралія та Нова Зеландія) проведено дослідження «Етичні аспекти впровадження ШІ» [3]. Наголошується на персональній відповідальності керівництва фірм щодо етичності впровадження технологій ШІ, необхідності інформування клієнтів про застосування ШІ, важливості оцінки впливу ШІ на репутаційні ризики компанії, її корпоративну культуру, стратегії розвитку та сприяння досягнення цілей сталого розвитку. Важливе дотримання принципів конфіденційності (шляхом шифрування та анонімізації, визначення чіткого алгоритму дій з даними) та забезпечення ефективного управління якістю аудиторської діяльності компанії. Необхідно створити механізми контролю та нагляду за результатами застосування ШІ (для підтвердження якості виконаних процедур, їх повноти, етичності, правильності прийнятих рішень, виявлення неналежного використання ШІ). Вважаємо, що на державному та професійному рівнях необхідно накопичувати та узагальнювати кращі практики застосування ШІ в аудиті, поширювати цей досвід, підтримувати компанії, які його втілюють. На перспективу – має бути напрацьований окремий розділ Міжнародного кодексу етики професійних бухгалтерів, який би визначав принципи цифрової етики бухгалтерів і аудиторів.

Також потребує вирішення проблема законодавчого унормування питань застосування ШІ у контексті вирішення унікальних проблем, які з цим пов'язані (наприклад, підзвітність, відповідальність за наслідки застосування ШІ, завдану шкоду, прийняті неправильні рішення та ін.).

Отже, можна зробити обґрунтований висновок, що застосування ШІ в диджитал-обліку і аудиті сприяє формуванню нової якості професії бухгалтера та аудитора, дозволяє більше зосереджуватись на розумінні бізнесу, оцінюванні ризиків, формуванні професійного судження, посиленні об'єктивності та прозорості інформації, а відтак – довіри зацікавлених сторін і суспільства загалом, досягненню цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Thomson Reuters Future of Professionals Report. How AI is the Catalyst for Transforming Every Aspect of Work. August 2023. URL: <https://www.thomsonreuters.com/content/dam/ewp-m/documents/thomsonreuters/en/pdf/reports/future-of-professionals-august-2023.pdf?fbclid=IwAR39sq-mbax4zjnN4NIX3I-GLedCyWa29579-QjQghXhNjnnk xO3qg38R8> (дата звернення – 12.12.2023).
2. Використання технологій на основі штучного інтелекту в аудиті. URL: <https://kreston.ua/vykorystannia-tekhnohoy-na-osnovi-shtuchnoho-intelektu-v-audyti/> (дата звернення – 12.12.2023).
3. Рекомендації АССА щодо застосування штучного інтелекту в роботі аудиторів і бухгалтерів. URL: <https://www.pabu.com.ua/ua/mediacentr-3/profesiini-novyny/2340-rekomendatsii-assa-shchodo-zastosuvannia-shtuchnoho-intelektu-v-roboti-audytoryv-i-bukhhalteriv> (дата звернення – 12.12.2023)